

Οι Σκοποί της Εκπαίδευσης

«Η δημοκρατία πρέπει να αναγεννιέται για κάθε γενιά, και η εκπαίδευση είναι η μαία της» – John Dewey, *The Need of an Industrial Education in an Industrial Democracy* (1916).

Στον απόηχο των συγκλονιστικών επιθέσεων στο Παρίσι και στην Κοπεγχάγη στις αρχές του 2015, τα Υπουργεία Παιδείας των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, συναντήθηκαν για να συζητήσουν το ρόλο που μπορεί να διαδραματίσει η εκπαίδευση στην καταπολέμηση της τρομοκρατίας που έχει εισαχθεί στις πόλεις μας. Το αποτέλεσμα της συνάντησης ήταν η «Διακήρυξη του Παρισιού», (http://ec.europa.eu/education/news/2015/documents/citizenship-education-declaration_en.pdf), ένα κείμενο με επίκεντρο την προώθηση της πολιτότητας και των κοινών αξιών της ελευθερίας, της ανεκτικότητας και της μη διάκρισης μέσω της εκπαίδευσης. Τα Υπουργεία συμφώνησαν ότι πρωταρχικός σκοπός της εκπαίδευσης «είναι όχι μόνο να αναπτύξει γνώσεις, δεξιότητες, ικανότητες και τρόπους συμπεριφοράς», αλλά να αναπτύξει και να μεταδώσει τις θεμελιώδεις αξίες των κοινωνιών μας. Μετά και από τις θανατηφόρες τρομοκρατικές επιθέσεις που ακολούθησαν στο Παρίσι τον περασμένο Νοέμβριο, και με την κρίση που επικρατεί στην Ευρώπη, ως αποτέλεσμα της εξόδου μεγάλου μέρους του πληθυσμού από τις εμπόλεμες περιοχές και τους εξτρεμιστές, τα μηνύματα που περιέχονται στη σχετική Διακήρυξη γίνονται ακόμη πιο σημαντικά.

Διάφορες εκθέσεις αναδεικνύουν ότι η εκπαίδευση διαδραματίζει κρίσιμο ρόλο στην ενίσχυση του αμοιβαίου σεβασμού, της κατανόησης και ανεκτικότητας, καθώς και στη μείωση του αισθήματος της αδικίας στην κοινωνία. Μια τέτοια έκθεση, ετοιμάζεται τώρα από το Δίκτυο ΕΥΡΥΔΙΚΗ, με κύριο θέμα την πολιτότητα στην εκπαίδευση. Συλλογικά ωστόσο, μπορούν να γίνουν περισσότερα;

Τις τελευταίες δεκαετίες, οι δεξιότητες, οι ικανότητες και η απασχόληση υπήρξαν λέξεις κλειδιά στα υπό έρευνα θέματα της εκπαίδευσης. Οι κυκλοειδείς παγκόσμιες οικονομικές κρίσεις, έχουν επικεντρώσει την προσοχή τους στη μέτρηση των αποτελεσμάτων της εκπαίδευσης. Η ευθύνη του εκπαιδευτικού συστήματος έχει περιοριστεί σε στόχους που καθορίζονται από την άποψη ότι ένα εκπαιδευτικό σύστημα που δεν είναι σε θέση να παράγει περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας, αποτελεί ένα μη λειτουργικό σύστημα.

Η προετοιμασία των πολιτών για την μελλοντική τους επαγγελματική ζωή παραμένει μια αναγκαιότητα - δεν υπάρχει κανένας άνεργος νέος στην Ευρώπη που θα διαφωνούσε με αυτό. Ωστόσο, η εκπαίδευση προσφέρει περισσότερα από το να προετοιμάζει τους νέους για θέσεις εργασίας, και η «Διακήρυξη του Παρισιού» ανοίγει μια συζήτηση για τους υπόλοιπους σκοπούς της εκπαίδευσης. Ποιοι είναι λοιπόν οι σκοποί της εκπαίδευσης;

Ο John Dewey μίλησε για ανάπτυξη. Κατά την άποψή του οι εκπαιδευτικές εμπειρίες θα μπορούσαν να προσδώσουν στους μαθητές την ικανότητα, την αυτοπεποίθηση και την ευκαιρία να συμμετάσχουν σε νέες εμπειρίες. Με τη συμμετοχή μαθητών στον καθορισμό των στόχων μάθησης, η εκπαιδευτική εμπειρία θα γινόταν πιο ουσιαστική και σχετική με τις ανάγκες και τα συμφέροντα των νεότερων γενεών. Ο συλλογισμός του ήταν σε πολύ μεγάλο βαθμό παρόμοιος με εκείνους που βλέπουν την εκπαίδευση στο επίκεντρο της καινοτομίας και της κοινωνικής ανάπτυξης.

Πολλοί θεωρητικοί κριτικοί, ωστόσο, έχουν καταδείξει πώς η εκπαίδευση χρησιμεύει για να αναπαράγονται κοινωνικές δομές με ανισότητες και διαμάχες εξουσίας, ενώ επίσης

έχει τη δυναμική για την επίτευξη πιο περιεκτικών και ισότιμων κοινωνιών. Εστιάζοντας σε αυτό, ο Αντόνιο Γκράμσι (<http://www.internationalgramscisociety.org/>) εξέτασε πώς η παιδεία μπορεί τόσο να χειραφετήσει τους ανθρώπους όσο και να διαιωνίσει την πολιτιστική ηγεμονία. Ο Paulo Freire (<http://www.freire.org/>) έκανε έκκληση για την παιδαγωγή των καταπιεσμένων, ενώ ο Pierre Bourdieu (<http://routledgesoc.com/profile/pierre-bourdieu>) είδε την εκπαίδευση ως μέσο για την ενίσχυση και διαιώνιση της διαφοράς μεταξύ των κοινωνικών τάξεων. Τέτοιοι στοχαστές έχουν συμβάλει στην κατανόησή μας ότι η εκπαίδευση είναι κάθε άλλο παρά ουδέτερη, και ότι ο ιδεαλισμός πολλών που εργάζονται στον τομέα της εκπαίδευσης, θα πρέπει να μετριάζεται από τη διαπίστωση ότι ορισμένες προσεγγίσεις μπορεί στο τέλος να αναπαράγουν την ανισότητα που οι εκπαιδευτικοί προσπαθούν να καταπολεμήσουν.

Για παράδειγμα, ενώ πολλοί θα συμφωνούσαν ότι η εκπαίδευση πρέπει να στοχεύει στη μείωση των κοινωνικών ανισοτήτων, μπορεί να έχουν διαφορετικές ιδέες για το πώς αυτό θα επιτευχθεί. Κάποιοι εστιάζουν στα τυποποιημένα τεστ, με στόχο τη διασφάλιση συγκρίσιμων αποτελεσμάτων για όλους τους μαθητές. Μια άλλη εργασία του Δικτύου Ευρυδίκη για τα Εθνικά Τεστ, δείχνει ότι αυτή η πρακτική εφαρμόζεται στις περισσότερες Ευρωπαϊκές χώρες, ιδιαίτερα όταν πρόκειται για τις βασικές δεξιότητες. Άλλοι αντιπροτείνουν ότι πρέπει να μιλούμε για ίσες ευκαιρίες, που επιτρέπουν στον καθένα να κάνει ελεύθερες επιλογές, ανάλογα με το δικό του προσωπικό ενδιαφέρον και ταλέντο. Ο Sir Ken Robinson, για παράδειγμα, (<https://www.youtube.com/watch?v=BEsZOnyQzxQ>) είναι ο μεγάλος ιεροκήρυκας της ψηφιακής εποχής που υποστηρίζει ένα είδος εκπαίδευσης που να επιτρέπει στους ανθρώπους να εκπληρώσουν το προσωπικό τους πάθος και ταλέντο.

Ωστόσο, είναι πιο εύκολο να εντοπιστεί ένα πρόβλημα παρά να λυθεί, και κανείς δεν έχει ακόμη εφεύρει εκείνο το εκπαιδευτικό σύστημα που θα εγγυάται την προσφορά ίσων ευκαιριών, παρά τις προσπάθειες που έγιναν από πολλές ευρωπαϊκές χώρες, όπως για παράδειγμα, στη μείωση των ποσοστών πρόωρης εγκατάλειψης από την εκπαίδευση.

Συνοψίζοντας, πού μας οδηγούν αυτές οι ιδέες; Πρώτα απ' όλα, θα πρέπει να αναγνωρίσουμε ότι η εκπαίδευση καλείται να εκπληρώσει πολλά προσωπικά και κοινωνικά αιτήματα που μπορεί μερικές φορές να μην είναι συμβατά. Συλλογικά λοιπόν, θα πρέπει να βρούμε έναν τρόπο που να δίνει προτεραιότητα σε αυτά που θέλουμε από τα εκπαιδευτικά μας συστήματα. Δεύτερον, η εκπαίδευση θα πρέπει να προσαρμόζεται στις μεταβαλλόμενες προτεραιότητες της κοινωνίας: δεν υπάρχει μόνον ένας σκοπός και πρέπει να σταματήσουμε να περιμένουμε πως ό, τι έχουμε μάθει πρέπει αναγκαστικά να μάθουν και τα παιδιά μας. Τρίτον, η αντίληψη σχετικά με τους σκοπούς της εκπαίδευσης, αναπόφευκτα θα δημιουργήσει δομές, προγράμματα σπουδών, κατάρτιση εκπαιδευτικών, αξιολογήσεις, και ούτω καθεξής. Πρέπει να διασφαλίζουμε ανά πάσα στιγμή ότι το όραμα για την εκπαίδευση είναι σημαντικό τόσο για τα άτομα που εκπαιδεύουμε όσο και για το περιβάλλον στο οποίο ζουν.

Ο Dewey είχε σίγουρα δίκαιο όταν δήλωνε ότι κάθε γενιά θα πρέπει να επαναπροσδιορίζει τη δημοκρατία, και η εκπαίδευση θα πρέπει να παραμένει στο επίκεντρο των δημοκρατιών μας, με τους εκπαιδευτικούς να διασφαλίζουν ότι το «νεογνό» θα επιζήσει.

Συγγραφείς: Peter Birch και Elisa Simenoni, Eurydice, Brussels
Μετάφραση στα Ελληνικά: Μόνικα Περικλέους